

Primària i secundària

Història

Ciències socials i geografia

Activitat 11: L'alzinar, font de recursos (Carboners)

Descripció:

En aquesta activitat es proposa conèixer i valorar la feina dels carboners a la Serra de Tramuntana, la importància que va tenir el carbó vegetal com a combustible fins a mitjans del segle XX i el valor patrimonial de les restes materials que ens han quedat com a testimoni d'aquesta tasca.

Objectius	<ul style="list-style-type: none"> • Identificar i descriure el conjunt d'elements (construccions, eines, etc.) relacionats amb la fabricació tradicional de carbó a la Serra • Conèixer la tècnica i el procés de fabricació del carbó • Valorar els aspectes econòmics, socials i ambientals d'aquesta activitat • Copsar el valor de les construccions que testimonien l'activitat de carboneig a la Serra i la importància de protegir-les
Conceptes clau	<ul style="list-style-type: none"> • Carboner • Sitger • Rotlle de sitja, sitja • Barraques de carboner i altres construccions i infraestructures relacionades (forns, abeuradors, carregadors, camins...) • Eines de carboner (destral, verduc, càvec, etc.) • Vegetals relacionats amb el carboneig (alzina, pi, càrritx, etc.) • Carbonització • Carbó
Durada aprox.	2 hores
Material recomanat	<ul style="list-style-type: none"> • Mapes dels tres sectors de Tramuntana • Càmera fotogràfica (optatiu)
Organització participants	<ul style="list-style-type: none"> • Individual • Petit grup (3/4 persones) • Grup - classe

Metodologia

- 1.** L'activitat comença amb una breu explicació de la proposta de treball, dels objectius que es pretén assolir, l'organització i els recursos disponibles. Es formen equips de feina de 3-4 persones.
- 2.** Els alumnes, individualment, fan una breu recerca d'informació relativa al procés tradicional de fabricació de carbó i les característiques de la feina dels carboners a la Serra de Tramuntana (construcció dels rotlles i les sitges, eines, fusta emprada, període de feina, etc.) i marquen damunt els mapes els elements que es relacionen, d'alguna forma, amb el procés de fabricació del carbó. Tot seguit, l'equip reuneix, selecciona i ordena la informació recollida pels seus membres.
- 3.** Se cerquen, en equip, dades i informacions sobre diversos aspectes relacionats amb la producció de carbó a la Serra. La concreció d'aquestes dades dependrà del nivell del grup i de com es vulgui incidir en el tema.

Cada equip elabora un pòster on resumeix la feina recollida i a continuació s'exposa, juntament amb els de la resta d'equips, a un espai accessible, preferentment, per al conjunt d'alumnes del centre

Per aprofundir

PROPOSTA D'EXTENSIÓ 1:

Realitzar una sortida a la Serra que inclogui la visita a rotlles de sitja, barraques de carboner, etc. Els alumnes poden recollir informació fotogràfica, esquemes, mesures, etc. que posteriorment s'afegiran al treball fet a classe. Un aspecte rellevant és observar la xarxa de comunicacions (camins de carro, camins de ferradura, etc. relacionats amb les sitges). Tota aquesta informació, que pot incloure eventualment una maqueta senzilla d'una sitja i una barraca de carboner, es pot afegir a l'exposició abans proposada.

PROPOSTA D'EXTENSIÓ 2: Localitzar, si es donen les circumstàncies adients, un breu itinerari a prop del poble que permeti visitar un parell de rotlles de sitja, barraques, etc. Realitzar, per equips, una proposta de senyalització que permeti informar sobre les característiques d'aquests llocs i la importància de respectar-los i mantenir-los.

Recursos necessaris

El professorat que coordini aquesta activitat convé que disposi d'informació sobre:

- L'activitat de la fabricació del carbó: transformació de la fusta en carbó, utilitats d'aquest combustible, etc.
- Localització d'alguns rotlles de sitja a la Serra, amb vistes a la seva possible visita i estudi.

Per saber-ne més:

Manual:

D.A. (2018). Manual de gestió rural de la Serra de Tramuntana. Ed: Tramuntana XXI, Palma. (fitxa 6.2).

Terrassa, B., i Diago, J. (1998): Sitges i carboners. Camp d'aprenentatge d'Orient. <http://campsdaprenentatgeib.org/web/orient/wp-content/uploads/sites/7/2015/03/Quadernet-sitges-i-carboners.pdf>

Vídeo:

Petjades del passat (5 de setembre de 2011). Carboners. Recuperat de: <https://www.youtube.com/watch?v=vmXUXU7cuL0&t=18s>